Briefing

Wales TUC Cymru

Cynllluniau Sero Net – Llywodraeth Leol

Nodyn i undebau llafur llywodraeth leol Cymru, Hydref 2022

Rhagarweiniad

Mae cynghorau lleol yng Nghymru wedi ymrwymo i gyflawni statws sero net erbyn 2030. Mae hyn yn golygu y bydd cynghorau'n newid y ffordd y maent yn gweithredu, fel nad ydynt yn rhyddhau mwy o nwyon tŷ gwydr na'r rhai y maent yn eu hamsugno. Mae hyn yn golygu cwtogi'n sylweddol ar faint o nwy, olew a glo y maent yn ei ddefnyddio, gan gynnwys yn y cynhyrchion a'r gwasanaethau y maent yn eu prynu. Mae hyn yn bwysig i weithwyr oherwydd bydd yn arwain at newidiadau sylweddol a fydd yn effeithio ar swyddi.

Cytundebau pontio

Mae TUC Cymru eisiau i gyrff cyhoeddus ymgysylltu ag undebau er mwyn trafod y newidiadau hyn fel y gellir rhoi cynllunio gweithlu priodol ar waith sy'n sicrhau:

- Bod staff wedi'u hyfforddi'n ddigonol i fanteisio ar gyfleoedd swyddi newydd
- Y bydd ymgynghori â'r undebau ynglŷn â newidiadau sylweddol
- Y dylid osgoi colli swyddi ar bob cyfrif. Os nad oes modd eu hosgoi yna dylid cynnig pecyn digolledu i bobl, sy'n cynnwys ail-hyfforddi.

Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi ymrwymo y dylai cynghorau lleol ymgynghori ac ymgysylltu ag undebau ynghylch gweithredu eu cynlluniau sero net.

Er mwyn helpu canghennau i ymgysylltu ar effaith cynlluniau ar eu gweithwyr, mae TUC Cymru wedi llunio rhestr o'r holl gynlluniau sero net rydym wedi gallu dod o hyd iddynt ar wefannau cynghorau.

Dewch o hyd i gynllun sero net eich cyngor lleol

Mae gofyn i bob cyngor gynhyrchu cynllun sero net – gweler y rhestr isod. Mae'r cynlluniau'n amrywio o ran manylion, gweithredu ac ansawdd ac maent wedi'u cynhyrchu ar adegau gwahanol.

Cwestiynau a awgrymir i'w gofyn i reolwyr awdurdodau lleol am gynllun sero net y cyngor

- A gytunir ar weithrediad y cynllun gyda'r undebau llafur?
- **Fel rhan o'r cynllun sero net a fydd y rheolwyr yn cytuno i gytundeb pontio sy'n sicrhau:**
    - **Bod staff wedi'u hyfforddi'n ddigonol i fanteisio ar gyfleoedd swyddi newydd**
    - **Y bydd ymgynghori â'r undebau ynglŷn â newidiadau sylweddol**
    - **Y dylid osgoi colli swyddi ar bob cyfrif. Os nad oes modd eu hosgoi yna dylid cynnig pecyn digolledu i bobl, sy'n cynnwys ail-hyfforddi.**
- A fydd y cynllun gweithredu yn cynnwys y canlynol:
    - targedau clir sy'n ddealladwy, yn weladwy ac yn gyfredol
    - cyfrifoldebau am gyflawni; a systemau ar gyfer cyfathrebu a monitro effeithiau trwy waith gydag undebau llafur
    - sicrhau bod yr holl staff yn ymwybodol o'r cynllun a gwaith y staff drwy'r wefan, sesiynau cynefino staff, cyrsiau hyfforddi priodol a digwyddiadau codi ymwybyddiaeth
    - bwydo argymhellion gan staff drwy'r undebau llafur i'r uwch dîm rheoli ac adrodd yn ôl ar ganlyniadau.

Efallai bod yr adroddiad mwyaf manwl ac o ansawdd uchel wedi'i gynhyrchu gan gyngor Casnewydd. Er y bydd pob cyngor yn mabwysiadu ymagwedd wahanol, mae'n bur debyg y bydd yn rhaid i bob un, yn y tymor canolig i'r hirdymor, ddilyn syniadau a phrosesau tebyg i'r rhai a amlinellwyd yng nghynllun Casnewydd.

Hefyd wedi'i gynnwys yn y rhestr mae'r cynllun datgarboneiddio cenedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol. Er bod llawer o ofal cymdeithasol yn cael ei ddarparu gan gwmnïau preifat a ariennir gan gynghorau, mae hwn yn faes pwysig ar gyfer gweithgarwch a chymorth undebau llafur.

Cynhwysir hefyd ddau adroddiad cenedlaethol ar safon adroddiadau sero net cynghorau. Mae un gan Archwilio Cymru; un arall gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Ac rydym wedi cynnwys dolen i gynllun sero net cyffredinol Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys eu disgwyliadau ar gyfer cyrff cyhoeddus wedi'u diweddaru.

Ar y cyfan, mae'r cynlluniau sero net a gyhoeddwyd yn 2022 o ansawdd uwch na'r rhai a gyhoeddwyd yn gynharach. Bu rhywfaint o feirniadaeth ar y cynlluniau cynharach gan lywodraeth Cymru, Archwilio Cymru a hyd yn oed CLlLC. Nid yw'n glir a fydd y cynghorau hynny a gyhoeddodd yn gynnar yn gwella eu cynlluniau yng ngoleuni'r adborth yma.

Tabl: Rhestr o gynlluniau sero net awdurdodau lleol, pryd y'u cyhoeddwyd a dogfennau cysylltiedig

Bwrdeistref, dinas neu sir	Dyddiad cyhoeddi cynllun sero net
Ynys Môn	Mawrth 2022
Blaenau Gwent	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos ei fod wedi'i gyhoeddi ddiwedd 2019 neu ddechrau 2020
Pen-y-Bont ar Ogwr (Saes)	Mawrth 2022
Caerffili - strategaeth Caerffili - cynllun gweithredu (Saes)	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos ei fod wedi'i gyhoeddi ddiwedd 2020 neu ddechrau 2021
Caerdydd	Hydref 2021
Sir Gaerfyrddin	Mawrth 2021
Ceredigion (Saes)	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos ei fod wedi'i gyhoeddi yn gynnar yn 2021
Conwy	Heb ei ganfod ar-lein ac rydym yn aros am ymateb i gais rhyddid gwybodaeth
Sir Ddinbych	Chwefror 2021
Sir y Fflint	Chwefror 2022
Gwynedd	Mawrth 2022
Merthyr Tudful	Mewn ymateb i gais rhyddid gwybodaeth i'r cyngor, fe ddywedon nhw fod y cynllun yn dal i fod ar ffurf drafft ac nad yw ar gael i'r cyhoedd

Sir Fynwy (Saes)	Tachwedd 2021
Castell Nedd Port Talbot	Mai 2020
Casnewydd	2022
Sir Benfro	2020
Powys	Heb ddyddiad, ond mae'r cynllun yn dechrau yn 2021
Rhondda Cynon Taf	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos mai 2022
Abertawe	Heb ddyddiad
Torfaen	Ionawr 2022
Bro Morgannwg	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos mai 2021
Wrecsam (Saes)	Heb ddyddiad, ond mae'n ymddangos mai 2021
ADRODDIADAU DEFNYDDIOL ERAILL	
Adran Gofal Cymdeithasol Llywodraeth Cymru	Datgarboneiddio Gofal Cymdeithasol yng Nghymru
Archwilio Cymru	Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030: Adroddiad Tystiolaeth
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Cynllunio Datgarboneiddio: Adolygiad

Cynlluniau sero net llywodraeth leol: Enghreifftiau o gynnwys

Dyma rai enghreifftiau o'r meysydd y mae'r adroddiadau'n eu nodi sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r gweithlu, yn enwedig lle nodir meysydd gwaith newydd neu estynedig. Mae'n werth nodi nad yw llawer o'r adroddiadau hŷn yn cynnwys llawer o fanylion. Cyfle efallai i ganghennau ofyn am fwy o fanylion a bod eu cynghorau yn cynhyrchu gwell cynlluniau yn unol ag adborth gan gyrff cenedlaethol.

Casnewydd (2022)

- Un o'r ychydig iawn o gynlluniau sero net i sôn am gyfranogiad staff yn yr ymgynghori ar baratoi'r cynllun
- Yn cynnwys cyfeiriad at hyfforddiant staff mewn datgarboneiddio
- Cynlluniau gwres adnewyddadwy
- Seilwaith gwyrdd
- Gonestrwydd a didwylledd ynghylch cyfraddau milltiroedd, fflyd werdd, cynlluniau teithio gwyrdd i staff
- Cynhyrchwyd yn 2022, ar ôl i adborth gan Archwilio Cymru, Llywodraeth Cymru a CLlLC gael ei ddosbarthu

Sir y Fflint – camau gweithredu'n cynnwys

- Staff yn cymudo a mesurau i ddatgarboneiddio'r rhain, gan gynnwys aberthu cyflog ar gyfer cerbydau trydan
- Yn anarferol, mae cyfeiriad uniongyrchol at yr angen i "ymgysylltu â gweithwyr ac Undebau Llafur i adnewyddu disgrifiadau swydd i gynnwys cyfrifoldebau newid hinsawdd"
- Meysydd gwaith newydd: fflyd cerbydau trydan; trafnidiaeth gyhoeddus yn gyffredinol; tir ar gyfer amsugno carbon.

Pen-y-bont ar Ogwr – camau gweithredu'n cynnwys

- Diweddaru disgrifiadau swydd i gynnwys cyfrifoldebau carbon
- Adeiladau - uwchraddio effeithlonrwydd ynni, gan gynnwys gwres carbon isel a datgomisiynu boeleri ar gyfer rhai newydd
- Teithio gan staff, gan gynnwys cerbydau trydan ac ati
- Cefnogi'r farchnad cerbydau hydrogen
- Seilwaith gwyrdd
- Mwy o ailgylchu, yn unol â pholisi Llywodraeth Cymru